

# Fakta- og argumentasjonsark fra SVs EU/EØS-utvalg

1. EU og flyktningpolitikken
2. EU og arbeidsmarkedet
3. Bidrar EU til sikkerhet eller usikkerhet for Norge?
4. EU og landbruk
5. Inn i EU for å påvirke -innflytelse i EU ved et norsk EU-medlemskap
6. EU og demokratiet i Europa
7. Konkurransetsetting og EUs indre marked
8. Norge, EU og klimapolitikk

## EU og flyktningpolitikken

### Fakta- og argumentasjonsark nr. 1 /22 fra SVs EU/EØS-utvalg

*Bakgrunn: Norge er medlem av **Schengen**-samarbeidet, sammen med de fleste EU-land (5 medlemsland unntatt) og de øvrige EFTA-landene Sveits, Island og Liechtenstein. Storbritannia har aldri vært Schengen-medlem. Fra 1999 ble Schengen lagt inn under EU. Schengen-avtalen skal sikre fri reisevirksomhet og visumfrihet mellom deltakerlandene.*

*Schengen-landene samarbeider om felles grensekontroll mot 3.land. Under Schengen-paraplyen ble det i opprettet en grensekontrollstyrke - Frontex.*

*Det europeiske grense- og kystvaktbyrå, med kortnavnet **Frontex** er et av EUs byråer. Byrået har ansvaret for å fremme, koordinere og utvikle administrasjonen av EUs ytre grenser. Frontex samarbeider med de nasjonale myndigheter. Det samarbeider også med stater som ikke er medlem av EU, men av Schengen-samarbeidet, herunder blant annet Norge.*

*Frontex ble opprinnelig stiftet i 2004, og utvidet i 2016. Det siste skjedde etter den europeiske migrasjonskrisen i 2015. Siden da har Frontex blitt styrket ytterligere.*

EU's flyktningpolitikk har ifølge solidaritets- og humanitære organisasjoner som jobber med spørsmålet, vært et svik mot flyktninger fra andre land enn Ukraina

- EU har ikke maktet å avlaste medlemsland ved Middelhavet, som Italia, Malta, Hellas og Spania, ved å fordele flyktninger derfra til andre EU-land. Dette har ført til en skarp strid mellom blant annet Frankrike og Italia, og Hellas har kritisert EU hardt for å la landet stå aleine med å håndtere det store omfanget av flyktninger som har kommet fra Tyrkia. Selv om Dublin-avtalen fastslår at flyktningers asylsøknader skal behandles i det første landet de kommer til, sier mange av disse Middelhavslandene at de etterlyser den EU-solidariteten som EU sjøl hevder skal eksistere i disse spørsmålene.
- EUs forsøk på kvotefordeling mellom alle medlemsland har feilet. Det har nesten ikke kommet noen flyktninger fra sør til EU-land i Øst-Europa, fordi disse har motsatt seg hele kvoteordninga. EU har ikke maktet å påvirke dette.
- EU har opprettet sin egen grensevaktstyrke – Frontex – som angivelig skulle påse at grensekontroll ble gjennomført på en måte som samsvarte med EUs vedtatte verdier, menneskerettighetene og folkeretten. Frontex er i følge bl.a. Amnesty langt på vei en skandale. Bare i år har Frontex bistått og medvirket til at 38.000 flyktninger har måttet returnere tilbake til landet de forlot da de reiste ut på Middelhavet. Dette er avdekket av EUs eget antikorrupsjonsorgan OLAF. EU-Parlamentet har kritisert Frontex i harde ordelag sommeren 2022, og nektet å godta Frontex sitt regnskap. (NRK 19.10.22). Norge deltar i Frontex med politifolk, teknologi og mange titalls millioner kroner (Aftenposten 16.9.18).
- EU har inngått avtaler med Libya og andre land om å betale for at disse skal hindre flyktninger fra å komme over Middelhavet. Avtalene er forlenget så seint som i februar i år. Dette har vist seg å bety internering i leire, og mange eksempler på mishandling og

overgrep mot flyktninger, og i noen tilfeller også drap. Amnesty internasjonal kaller avtalene skammelige (Vårt Land 6.2.22)

- EU forsøkte også å inngå en avtale med Tyrkia for at Erdogan skulle se til at flyktninger ikke kom seg over til Hellas fra tyrkisk jord. EU var villige til å betale 6 milliarder for dette. Avtalen er p.t. suspendert av Tyrkia. Amnesty er av de som har protestert heftig mot avtalen helt fra starten (se Amnestys hjemmeside, 15.3.17).
- EU-landene ved Middelhavet nekter skip fra Leger uten grenser og andre humanitære organisasjoner å legge til land i deres havner, og bryter med dette både havets folkerett og FN-konvensjoner. EU på sin side ser bort.

Noe av bakgrunnen for at så mange flyktninger og asylsøkere prøver å komme seg over til Europa, er krig og konflikter i hjemlandet. Det er også mange som flykter fra nød og sult. Til dels skyldes dette klimaendringer, som den vestlige verden har stor grad av ansvar for, slik vi så demonstrert på klimatoppmøtet i Egypt i november 2022. Det er også et spørsmål om overfiske utenfor Afrikas kyst fra europeiske og andre trålere, og at lokal småindustri utkonkurreres av vestlig industrietablering eller investeringspolitikk. EU er delvis skyld i de problemene som oppstår for mange mennesker i Afrika. Samtidig nekter EU de samme menneskene å finne muligheter for å brødfø seg sjøl for å overleve.

Norge har muligheter for å føre en annen politikk, hvis stortingsflertallet ønsker. Vi er et rikt land, med solide humanitære tradisjoner, som mange land i sør fremdeles har en tillit til.

Imidlertid har Norge også fått noen riper i lakken. Dette har to hovedårsaker: Til dels ved en ganske restriktiv nasjonal flyktningpolitikk fra flertallet på Stortinget, til dels ved medlemskapet i Frontex, der Norge står skulder ved skulder med EU.

Derfor mener SV at Norge bør revurdere vårt medlemskap i Frontex. Norge bør åpne opp for mottak av flere flyktninger fra sør. Håndteringa av ukraina-flyktningene viser at det ikke er mangel på ressurser, vilje eller solidaritet i Norge. Denne solidariteten kan ikke avgrenses til flyktninger fra Europa.

SV bør fremdeles arbeide for en rettferdig kvotefordeling av flyktninger mellom alle land i EU og Schengen. Norge bør samtidig åpne opp for flere kvoteflyktninger og asylsøkere. SV er en pådriver for at støtten til viktige prosjekter i sør gjennom bistandsbudsjettet opprettholdes på minst 1% av BNI. SV vil at Norge skal støtte aktivt opp om globale institusjoner som FN, UNICEF, WHO og organisasjoner som Amnesty som arbeider for løsninger som fremmer flyktnings menneskerettigheter og folkeretten. Norge bør støtte opp under arbeidet til Leger uten grenser og andre humanitære organisasjoner som arbeider for flyktnings beste.

Norge bør satse tungt på en klimapolitikk som bidrar til at verden ikke ender i det FNs generalsekretær Guterres på klimatoppmøtet i Egypt kalte et "klimahelvete". Hvis ikke vil vi kunne få nye millioner av klimaflyktninger, og dermed stor sosial uro, nye og verre konflikter og kriger.

Det er i vår alles egeninteresse å opptre solidarisk med verdens fattige.

## EU og arbeidsmarkedet

### Fakta- og argumentasjonsark nr. 2 /22 fra SVs EU/EØS-utvalg

*EØS-avtalen har gjort Norge til en del av EUs indre marked siden 1994. Grunnprinsippet i det indre markedet er fri flyt av de "fire friheter" varer, kapital, tjenester og arbeidskraft. Den frie flyten av arbeidskraft og tjenester skal fra og med 2024 overvåkes og håndheves av et nytt europeisk arbeidsmarkedsbyrå; European Labour Authority ELA).*

### Liberalistisk tvangstrøye - ikke handelsavtale

EØS-avtalen er dermed ingen vanlig handelsavtale av typen som regulerer vare- og tjenestehandel mellom jevnbyrdige partnere, som handelsavtalen mellom Norge og EF fra 1973. Tvert imot griper EØS-avtalen, tuftet på EUs traktatfestede liberalisme, stadig dypere inn på ulike samfunnsområder. Norsk arbeidsliv er intet unntak. På tross av skråsikre løfter fra EØS-forkjemperne på tidlig 1990-tall om at avtalen ikke skulle påvirke arbeidslivet.

Selv om LO-Kongressen i 2013 vedtok at norske arbeidslivsregler må ha forrang foran EØS-regler, er det motsatte tilfelle i dag. Det står eksplisitt i EØS-loven. Norske arbeidslivsregler må bukke for det indre markedets påbud om fri flyt. Når nye EU-direktiv innføres, når de endres, eller når ny domstolspraksis i EU endrer vedtatte direktiver, endres samtidig spillereglene i det norske arbeidslivet. I all hovedsak legger EØS-avtalen føringer på arbeidslivet som svekker arbeidervernet og vanskeliggjør kampen mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet. Dette er nettopp hvorfor Audun Lysbakken ofte kaller EØS-avtalen "en abonnementsordning på høyrepolitikk".

### Norsk arbeidsliv overvåkes fra EU

Tidligere etablerte lokale "seriøsitetsmodeller" for arbeidslivet, som Skiens-modellen og Oslo-modellen, har inspirert den nye regjeringa til å meisle ut "Norges-modellen". Disse modellene inneholder en rekke viktige krav som stilles til entreprenører som vinner offentlige anbud, særlig på byggeprosjekter. Kravene anses som helt nødvendige i kampen mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet. Overvåkningsorganet for EØS-avtalen (ESA) har imidlertid protestert på blant annet kravet om å begrense antall ledd underleverandører, og mener det er i strid med fri-flyt-prinsippet. Tvisten er ikke landet, og en eventuell dom mot Norge vil være rettslig bindende. Den norske kampen for et trygt arbeidsliv kolliderer her med EUs fri flyt-prinsipp.

### Sammenbruddet innen transport

Arbeidslivet er aller hardest rammet innen transport. Solberg-regjeringas frislipp av taxi-markedet kom etter påtrykk fra ESA. Dereguleringen spinner antall løyver ut av kontroll, og medfører helt ulevelige arbeidsvilkår for sjåførere. Kobotasjekjøring (kjøring internt i andre land enn registreringslandet) innen lastebiltransport gjør at også dette markedet er ute av kontroll, og fører til utstrakt men lovlig sosial dumping på veiene. EUs fjerde jernbanedirektiv pålegger konkurranse innen persontrafikk på jernbane, uavhengig av hvor dårlig egnet togdrift er for slik konkurranse. Likevel nøler Støre-regjeringa med å reversere jernbanepakka av frykt for konfrontasjon med ESA og EØS-regelverket.

## Bemanningsbransjens løsarbeid

Bemanningsbransjen har bidratt til å senke gulvplanken i arbeidslivet og gjort import av arbeidskraft på dårligere vilkår til en utbredt, risikofri og “enkel” rekrutteringsstrategi. Bransjen undergraver imidlertid både arbeidsvilkår, stillingsvern, sysselsetting og fagorganisering. I likhet med et klart flertall i LO vil SV avvike denne til fordel for bedre regulerte former for arbeidsformidling, men bransjen nyter rettslig beskyttelse gjennom vikarbyrådirektivet. Den beskyttelsen må Norge utfordre om LOs krav skal gjennomføres, og bransjen ikke bare skal begrenses slik regjeringen Støre nå gjør.

## Energipriser og sysselsetting

Siden høsten 2021 er tusener av norske arbeidsplasser truet av galopperende energipriser. Disse skyldes ukontrollert krafteksport og fastsettelse av kraftprisen på en børs som favner over hele Nord-Europa - i realiteten en importert priskrise. Selv om Norge har et naturgitt fortrinn i vannkraft som har gitt oss et strukturelt overskudd av billig, fornybar kraft, hindrer EØS-reglene oss i å bevare dette fortrinnet eller i å skjerme oss fra kraftpriskrisa på kontinentet. Det går ut over både industri og næringsliv, og fordyrer grønn omstilling.

ACERs forlengede arm i Norge, Reguleringsmyndigheten for Energi (RME) har på spørsmål fra Olje- og Energiminister Terje Aasland om handlingsrommet svart at “Norge kan bare regulere krafteksport av hensyn til forsyningssikkerhet; ikke av hensyn til pris”. Så lenge regjeringa aksepterer premisset, vil nedlegginger, permitteringer og oppsigelser være en overhengende trussel i norsk næringsliv.

## EØS-avtalen bidrar på flere måter til å svekke arbeidet for et godt arbeidsliv

- Den gjør det vanskeligere å rekruttere bosatte i Norge til arbeidsmarkedet
- Den gir oss EU-direktiver som endrer arbeidslivets regler i arbeidsgivernes favør
- Den svekker arbeidet mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet
- Den bidrar til å undergrave etablerte tariffavtaler
- Den hindrer oss i å regulere energimarkedet i Norge etter norske samfunns mål

## Minstelønn og nordisk modell i og utenfor EU

Minstelønnsdirektivet som nå er vedtatt i EU vil kunne gripe rett inn i lønnsdannelsen i en rekke land. Svensk LO frykter at ei lovbestemt minstelønn skal kunne overta for gulvet i tariffavtalene fremforhandlet av partene i arbeidslivet, og dermed sette den nordiske modellen på spill. Denne modellen møter liten forståelse både i EUs institusjoner og i EUs “fagbevegelse”; ETUC. Svensk LO er i harnisk over at det er vedtatt, og over at ETUC stilte seg bak direktivet. Noe av forklaringen på ETUCs posisjon er at fagbevegelsen er så svak i mange EU-land at den ikke i egen kraft har normgivende innflytelse på lønnsnivået. Inntil videre er direktivet ansett som ikke EØS-relevant. Om Norge derimot var medlem av EU, ville direktivet slå inn også hos oss. Det understreker viktigheten av å ikke bli medlem av EU, slik at vi kan opprettholde unntak, og – om det trengs – reservasjonsretten.

## Bidrar EU til sikkerhet eller usikkerhet for Norge?

### Fakta- og argumentasjonsark nr.3 /22 fra SVs EU/EØS-utvalg

Norge er medlem av NATO, men ikke av EU. Vårt sikkerhetsbehov skal ifølge Stortinget dekkes av artikkel 5 i NATO-pakten, som sier at NATO skal komme Norge til unnsetning om vi blir angrepet av en fiendtlig makt. (Dette arket problematiserer eller diskuterer ikke SVs forhold til NATO. Det ligger utenfor vårt mandat. Spørsmålet avgjøres av landsmøtet i 2023)

På tross av at så godt som alle EU-land også er medlem av NATO, har EU satt seg sine egne sikkerhetspolitiske målsettinger, og utvikler egne strategier og satsinger., tildels i samarbeid med NATO, tildels helt på siden av NATO. Av disse ulike satsinger kan nevnes

- EUs strategiske kompass
- EUs fordypete forsvarssamarbeid PESCO
- EUs forsvarsfond (EDF)

EØS-avtalen omfatter i utgangspunktet ikke sikkerhets- eller forsvarspolitik. Likevel trekkes Norge stadig dypere inn i ulike former for sikkerhetspolitisk samarbeid med EU, med basis i flertallsvedtak i Stortinget, og uten særlig offentlig debatt. Som oftest mot blant annet SVs stemmer.

### EUs ambisjoner om utvikling av en felles forsvarsunion

EU har ambisjoner for utviklinga av en felles forsvarsunion. *Ifølge EUs utenrikssjef Josep Borrell må EU "lære seg å bruke maktspråk"*. Per i dag har EU ingen kapasitet til å opptre på en måte som tilsvarer NATOs artikkel 5, og noe sånt vil eventuelt ligge langt inn i framtiden. Forholdet mellom NATO og en eventuell EU-forsvarsunion er uavklart. En kan merke seg at Sverige og Finland søkte NATO-medlemskap ganske umiddelbart etter den russiske invasjonen av Ukraina i februar 2022, på tross av sine EU-medlemskap.

EU vedtok sitt "strategiske kompass" 21.mars 2022. Det omfatter blant annet en hurtig innsatsstyrke på 5000 mann, økt innsats mot «fremmed manipulasjon og påvirkning», et sterkere cyberforsvar, global militær tilstedeværelse og enda større satsing på verdensrommet og EUs romfartsbyrå. Satsing på militær mobilitet og bedre felles kommandostrukturer er sentrale oppgaver. (Nei til EU, 31.3.22)

EUs satsing på romfart har både en sivil og en militær del. Det ser ut til at disse blandes sammen, slik at det vil være vanskelig å ha grunnlag for en påstand om at Norge bare deltar i den sivile delen. EU har store interesser i blant annet metallutvinning i Afrika, og har allerede deltatt med styrker i flere land i det s.k. "Sahel-beltet" fra kyst til kyst sør for Sahara. Norge har også vært involvert, i Mali.

### Norge og EUs militærpolitiske initiativ

Norge er aktivt med på noen av EUs militærpolitiske initiativ, som beskrives slik på UD's hjemmesider:

"Norge deltar i **EUs forsvarsfond** (EDF) gjennom EØS-avtalen og har samme rettigheter som EUs medlemsland. EDF, som ble etablert i 2021, gir støtte til prosjekter som skal utvikle forsvarsmateriell og -teknologi. EU har også åpnet for at Norge kan delta i enkeltprosjekter i **det fordypete forsvarssamarbeidet, Pesco**. Dette er et forsvarssamarbeid hvor de fleste av EUs medlemsland er med. Norge, USA og Canada bidrar til Pesco-prosjektet om militær mobilitet.

Dette arbeidet er viktig for at Nato-allierte skal kunne flytte militære styrker over landegrensene i krise eller krig. Gjennom en nordisk innsatsstyrke har Norge vært en del av beredskapen til EUs kampstyrker (EU Battle Groups)."

PESCO inngår i EUs globale strategi for å styrke unionen på verdensarenaen. Den kan ses som en forsvars- og opprustningspakt, designa for at EU skal kunne operere på egen hand som militær stormakt. UD's beskrivelse er neppe helt dekkende for realitetene.

Norge har siden 2006 hatt en samarbeidsavtale med Det europeiske forsvarsbyrået (EDA). Gjennom EDA har vi tatt del i prosjekter som skal sikre leveranser for norsk forsvarsindustri. Norge deltar også i flere av EUs andre programmer, som romprogrammene Galileo (satellittnavigasjon) og Copernicus (jordobservasjon).

### **Det finnes ingen overordna avtale om forsvarspolitisk samarbeid mellom EU og Norge.**

Det er all grunn til å stille kritiske spørsmål ved EUs ambisjoner for forsvarssamarbeid, og Norges deltakelse i dette. Norge er en suveren stat, og ikke medlem av EU. EØS-avtalen er en handelsavtale, og hjemler ingenting om sikkerhetspolitikk. Det finnes ingen overordna avtale om forsvarspolitisk samarbeid mellom EU og Norge. Det gjøres derfor skritt for skritt. Ved behandlingen av langtidsplanen for forsvaret i 2017 fikk AP og FrP flertall for et forslag om å delta i EDF fra oppstarten i 2021. Bare SV, SP og Rødt stemte imot. Forsvarsdepartementet var imot forslaget i 2018. EDF har et budsjett på om lag 80 milliarder kroner. Norge skal ifølge regjeringa betale 2 mrd. for perioden 2021-27.

Likevel sørget Solberg-regjeringa for å innlemme EDF i EØS-avtalen. De øvrige EFTA-landene i EØS, Island og Liechtenstein, reserverte seg mot dette. Mange i EU mener fondet ikke har juridisk hjemmel i EU-traktatene. Det er grunn til å stille spørsmål ved Norges iver etter å delta så aktivt i EU-avtalene. Det begrunnes ofte med hensyn til Norges forsvarsindustri.

### **SV har vært og er svært skeptiske til EUs ambisjoner**

Norge er ikke tjent med å bli trukket inn i EUs offensive strategi for bruk av hard makt for å sikre sine interesser, også utenfor Europa. Dette er en prosess som begynte lenge før Russlands overfall på Ukraina vinteren 2022-SV har vært og er svært skeptiske til EUs ambisjoner fordi det vanskelig å svare på hvor mye dette koster, og ikke minst hva konsekvensen av denne utviklingen vil ha i framtiden. Verden trenger ikke nok en militær maktblokk, og vi ønsker ikke at Norge skal trekkes inn i en europeisk militærunion, hva enten den er i konflikt med eller i tillegg til NATO. Vi kan ikke bare uten videre definere EU som en ufarlig og solidarisk union basert på demokrati og menneskerettigheter, slik mange prøver å idyllisere et EU med stadig større maktambisjoner, også militært.

## EU og landbruk

### Fakta- og argumentasjonsark nr. 4 /22 fra SVs EU/EØS-utvalg

#### Konkurransen på ulike vilkår på tross av felles landbrukspolitikken

*EU har felles landbrukspolitikken, men innad i EU konkurrerer landene på ulike vilkår, siden det er stor forskjell i kostnadsnivå dem imellom. Norge har et høyere kostnadsnivå enn alle landene i EU, og det er hovedgrunnen til at det vil være svært vanskelig for norske produsenter å klare seg dersom Norge ble en del av det indre markedet og den felles landbrukspolitikken.*

Resultatet av et norsk EU-medlemskap ville vært at produksjonen i store deler av landet ville blitt lagt ned, og at det bare ville bli drevet jordbruk i områdene med de beste agronomiske og klimatiske forholdene. Også i disse områdene vil presset for mer «rasjonelt» drevne bruk bli stort. Den norske politiske ambisjonen om et landbruk over hele landet er under press i dag, men effekten av EU-markedet ville betydd et langt mer omfattende press for effektivisering og stordrift.

#### EUs landbrukspolitikken er bygd opp av to pilarer

**Pilar 1**, som er direkte støtten, utgjør 70 prosent av midlene som går til jordbruket fra EU. Direkte støtten finansieres utelukkende av midler fra EUs budsjett. For å få utbetalt støtte fra pilar 1 må gårdbrukerne oppfylle EUs lover og regler for jordbruksdrift. Minst 25 prosent av direkte støtten skal brukes til de nye miljøprogrammene «Eco schemes».

**Pilar 2**, bygdeutviklingsmidlene, utgjør mesteparten av de øvrige midlene (25 prosent) til jordbruket. For pilar 2 kan medlemslandene samfinansiere slik at støtten kan utgjøre inntil det dobbelte av det som gis fra EUs budsjett. Også Pilar 2 skal brukes til å gjennomføre miljøtiltak. Til sammen skal minst 40 prosent av utbetalingene brukes til miljøtiltak.

Det er stor forskjell på jordbruket i de ulike EU-landene. Østerrike har prioritert små bruk i vanskeligstilte områder og det har gitt resultater. Det gjennomsnittlige melkebruket i landet har 16 kyr, mindre enn det norske, som er på 28 kyr. I Danmark kommer så godt som all landbruksstøtten fra EU, og en lav andel fra nasjonale midler. I gjennomsnitt hadde de danske melkebrukene 193 dyr i 2017. I Sverige er antallet om lag 100 melkekyr.

#### Green Deal, Farm to Fork og landbrukspolitikken i EU

Det er store miljøutfordringer i mange områder i EU, og naturkrisen er et faktum. Intensiv landbruksdrift er en stor del av problemet. EU har tatt grep gjennom den felles landbrukspolitikken for å snu den negative utviklingen. Målsettingene er å redusere bruken av kjemiske plantevernmidler med 50 prosent, redusere avrenningen av nitrogen med 50 prosent og gjødselbruken med 20 prosent, salget av antibiotika i husdyrproduksjonene skal ned med 50 prosent og 25 prosent av arealene skal drives økologisk innen 2030.



Det norske landbruket har også miljøutfordringer. Norge har en lav andel økologisk landbruksproduksjon, og en økt satsing på både på økologisk og mer miljøvennlig landbruksproduksjon vil være en utfordring framover. Like fullt er dette en innsats vi kan gjøre uavhengig av et EU-medlemskap.

### **Kortreist mat og sjølforsyning**

EØS-avtalen gjør Norge til en del av det indre markedet. To sektorer er unntatt, og det er landbruk og fiskeriene. Norge har likevel en stor handel med EU på landbruksvarer. Vi importerer mye mer enn vi eksporterer. Det er spesielt to områder i EØS-avtalen som legger til rette for import. Den ene er Protokoll 3, som dreier seg om handelen med bearbeida landbruksvarer. I prinsippet skal handelen på verdiskapingen som skjer i industrien konkurrere på like vilkår, men det skal kompenseres for ulikt prisnivå på råvarene fra landbruket. Det utbetales råvarekompensasjon (herav navnet RÅK-ordningen) til norsk industri for enkelte bearbeida landbruksprodukter. Samtidig kan det også ilegges toll når det importeres bearbeida landbruksvarer som representerer differansen i råvarepris slik den var i 2000. På grunn av RÅK-ordningen, har Norge økt sin import av bearbeida matvarer langt mer enn EU har økt sin import av norske varer. Spesielt har importen av bakverk, smaksatte meieriprodukter, sjokolade og kjeks økt kraftig på grunn av Protokoll 3.

Det andre området er Artikkel 19 i EØS-avtalen, som inneholder ambisjoner om økt handel med landbruksvarer. Handelen skal liberaliseres (den såkalte utviklingsparagrafen), men også være «gjensidig fordelaktig». Artikkel 19 legger til rette for sterke tollpreferanser i form av tollreduksjoner eller tollfritak på utvalgte jordbruksvarer. Disse preferansene er langt bedre enn den ordinære tollene Norge har tilgang til å bruke gjennom tollsatsene som er notifisert i WTO. Tollpreferansene gis i form av kvoter på ulike jordbruksvarer. Artikkel 19 brukes som en brekkstang av EU for å øke markedsgangen til Norge på landbruksvarer. Et resultat av EØS-samarbeidet er at EU har økt sin tollfrie adgang til Norge på ost fra 1 440 tonn til 8 400 tonn. Den første artikkel 19-avtalen ga EU tilgang til kvotefri eksport på 800 tonn kjøttprodukter. Siden EØS-avtalen ble inngått har EU fått tollfri eller sterkt redusert toll på 6 450 tonn kjøttvarer. Også for grønnsaker, kraftfôrråvarer, blomster og planter er det gitt store tollfrie kvoter (Stortingets utredningsseksjon, 2019). EØS-avtalen undergraver norsk matproduksjon og ambisjonen om en høy selvforsyningsgrad i Norge. Den gjør det også vanskeligere for forbrukerne i Norge å få tilgang til kortreist mat.

### **Salmonella, et eksempel på hvordan felles regler i EU er problematiske.**

Nye EU-regler kan tvinge Norge til å hive gode og salmonellafrie egg. EU-kommisjonen vil innføre et maksimum på 28 dager, og dette vil også gjelde for Norge gjennom EØS. Norske egg har i dag en holdbarhetsdato på 35 dager. Bakgrunnen for den korte holdbarhetsdatoen som EU-kommisjonen foreslår, er at mange EU-land sliter med salmonellasmitte. Norge har ikke og har heller ikke hatt problemer med salmonella i eggproduksjonen, og det er et overvåkingsprogram på plass som skal sikre denne situasjonen. Konesjonsgrensen for norske eggprodusenter er i dag maksimalt 7500 verpehøner og produsentene er spredt over hele landet. Derfor blir eggene normalt hentet én gang i uken. Skal eggene hentes flere ganger for å spare tid, betyr det økte kostnader og utslipp fra lastebilene.

## Inn i EU for å påvirke -innflytelse i EU ved et norsk EU-medlemskap

### Fakta- og argumentasjonsark nr. 5 /22 fra SVs EU/EØS-utvalg

*I EU-debatten i Norge hører vi mange fra ja-sida argumentere med at de vil inn i EU for å forandre EU til et samfunn mer likt Norge. Eller at vi må inn for å kjempe sammen med andre venstrekrefter for å endre EU. Denne "Inn for å påvirke"-strategien har sine tilhengere også i SV. Dessverre mener vi at den ikke baserer seg på fakta om hvordan EU faktisk fungerer, og hvor stort - eller lite - rommet er for et lite land til å påvirke EU-systemet.*

I SVs arbeidsprogram for 2021-25 heter det: (side 108): "SV vil forsvare norsk demokrati og nasjonal selvråderett. (..) EU er ikke et samarbeid mellom likeverdige stater, men en overstatlig økonomisk og politisk union, der stadig mer makt flyttes til overstatlige organ utenfor demokratisk kontroll. Derfor sier SV nei til norsk medlemskap i Den europeiske unionen (EU) og vil si opp EØS-avtalen".

Ingen benekter i dag at EU er blitt en politisk union. Sterke krefter i de største EU-landa har også lansert ideer om en europeisk forbundsstat. Det er dette perspektivet vi i SV må ha med oss når vi snakker om EU. Det er ikke et hvilket som helst samarbeid mellom likestilte nasjoner (som i FN), men et spørsmål om å gi svært mye makt og innflytelse til en overnasjonal union. Slik vi allerede har sett Norge har måttet gjøre via EØS-avtalen, som i praksis langt på vei gjør Norge til en del av EUs indre marked. Bare at i EØS har Norge en reservasjonsrett mot nye lover, noe EU-medlemsstater ikke har. En tidligere statsminister i Slovakia (Robert Fico), sa det slik: "I EU finnes det små hunder og store hunder. Det gjelder for de små hundene å vite hvilken stor hund de skal følge". Tesen om å "sitte ved bordet" i EU gir altså ikke nødvendigvis Norge så mye makt. Også i EU er det politikkenes jernlover som gjelder; Jo større du er, jo mer makt har du.

Det er derfor viktig å ha med seg følgende forhold i en debatt om påvirkning av EU innenfra:

- 1) Norge vil ha ca. 1,8% av plassene i EU-parlamentet, eller ca. 13 av 705 representanter. Disse vil bli fordelt etter de ulike partienes relative styrke. Ut fra dagens Storting ville SV antakeligvis få 1 plass i EU-parlamentet. Det vil være egne valg til EU-parlamentet. Norske statsråder vil dessuten delta i EU-rådet, der sektorinteresser diskuteres.
- 2) De norske representantene vil ikke representere Norge, men sine partigrupper i parlamentet. Erfaringene fra f.eks. Danmark er at disse representantene fort blir primært opptatt av EU og EUs interne politiske saker, ikke så mye opptatt av de nasjonale sakene fra det landet de kom fra. Det er også meningen at de skal ivareta EUs interesser, ikke interessene til sine respektive land. SV ville være med i venstresidegruppering i parlamentet. Det ville være bra med en enda tettere kontakt med den øvrige venstresida i Europa enn det vi har allerede i dag. Men også der er det kjøttvekta som teller, dvs. at for eksempel tysk venstreside vil ha mye større innflytelse enn norsk i denne gruppa. (GUE/NGL)

- 3) Norge vil få en EU-kommisær. Det er en viktig ikke-folkevalgt stilling i EU-systemet. En slik maktperson vil sannsynligvis ha sin bakgrunn fra et av de største partiene - antakeligvis Høyre eller AP. Sannsynligheten for en SV-kommisær i EU er forsvinnende liten. Dessuten: En EU-kommisær skal nettopp IKKE ha sitt eget opprinnelsesland for øye i sitt virke, men tenke på hva som er best for hele EU. Det kan i mange henseende bety at vedkommende må fremme en politikk som IKKE er i Norges interesse, kfr. saker som energimarkedspakke 3 (ACER), jernbanepakke 4 (konkurransetsetting av jernbanen), EUs felles landbrukspolitikk (CAP) som fungerer som en industrialiserings- og sentraliseringsmaskin i landbruket, EUs felles fiskeripolitikk som ikke har klart å hindre et enormt overfiske, EUs vikarbyrådirektiv som fremmer sosial dumping m.m. Det er i dette politiske landskapet en eventuell norsk EU-kommisær måtte stå fast på EUs markedstro framfor norske nasjonale eller regionale hensyn.
- 4) I EU har lobbyistene svært stor innflytelse. Det er mer enn 30.000 av dem i Brussel. Mange av dem representerer store internasjonale eller transnasjonale konserner. De representerer på mange måter en demokratisk utfordring. De opptar mye tid og krefter for både EU-kommisjonen og EU-parlamentet, som utsettes for et sterkt press om å ivareta ulike interesser når lover og regler skal fastsettes. Dette er ikke ukjent fra Norge, men det har et mye større omfang i Brussel.
- 5) EU baserer seg på vedtatte traktater (De viktigste: Romatraktaten 1957, Maastricht-trakten 1992, Amsterdam-traktaten 1997, Nice-traktaten 2001 og Lisboaatraktaten 2007). Å endre en slik traktat eller vedta en ny krever enstemmighet blant alle EUs medlemsland. Det er disse
- 6) traktatene som har etablert EUs indre marked, som setter markedskonkurransen foran politisk styring og som har fastslått at EU er en 'politisk union. Det skal svært mye til for at EU skal forandres til en progressiv enhet basert på noe som ligner på SV-politikk. I en periode var det sosialdemokratiske regjeringer i et flertall av EUs medlemsland. De gjorde intet forsøk på å endre de markedsbaserte prinsippene EU er grunnlagt på.

Alt i alt vil Norge ha liten innflytelse, og SV ha minimal innflytelse i Brussel dersom Norge en gang skulle bli EU-medlem. Det mest alvorlige vil likevel være at vi blir svinebundet til alle beslutninger som tas i EU. I dag har Norge, utafor EU, bevart vår sjølstendighet i valutapolitikken (krone, ikke euro), vi kan føre en sjølstendig utenrikspolitikk, vi er representert i internasjonale fora som et eget land, vi inngår egne handelsavtaler (eller samarbeider på frivillig grunnlag med de andre EFTA-landene, Sveits, Island og Liechtenstein), vi står utenfor EUs tollunion, vi fører vår egen fiskeri- og landbrukspolitikk og vi har vetorett i EØS. Alt dette svekkes eller forsvinner ved et EU-medlemskap.

**Vi kan si det slik, litt spissformulert: I bytte for norsk 2% innflytelse i EU gir vi EU nær 100% innflytelse i Norge.**

## EU og demokratiet i Europa

### Fakta- og argumentasjonsark nr. 6/22 fra SVs EU/EØS-utvalg

*Sosiologen og Labour-politikeren Anthony Giddens, som ikke er noen utpreget EU-skeptiker, påpekte en gang at EU ikke ville fått medlemskap hos seg selv. Mens EU stiller en del minimumskrav til legitime og demokratiske styreformers for å bli medlemsland, har EU en del grunnleggende mangler når det gjelder demokrati.*

### EU-parlamentet, rådet og kommisjonen

EU-parlamentet er det eneste direkte folkevalgte organet. Valgdeltagelsen er svært lav, ved siste valg i 2019 brukte bare halvparten (50 prosent) stemmeretten. EU-parlamentet kan ikke fremme lovforslag. Det er det bare EU-kommisjonen som kan gjøre. Parlamentet får heller ikke vedta lover alene, kommisjonens forslag må godkjennes også av ministrene i rådet.

Det meste av makten i EU er fordelt mellom ministerrådet, EU-kommisjonen og EU-domstolen. Ingen av disse organene står til ansvar for velgerne. EU har som traktatfestet mål å bli en stadig tettere union. Medlemslandene har mistet vetoretten på de aller fleste saksområdene.

EUs demokratiske underskudd kan ikke løses uten videre med å gi mer makt til parlamentet. Makten som EU-parlamentet har fått, er blitt hentet fra de enkelte medlemslandene, ikke fra EU-kommisjonen eller ministerrådet. Dermed innebærer økt makt til EU-parlamentet mindre lokalt demokrati.

### Avstand og avmakt

Ønsket om et levende demokrati var den viktigste grunnen til at flertallet i Norge stemte nei til EU-medlemskap i folkeavstemningen i 1994. Siden har EU flyttet enda mer makt fra medlemslandene til unionsorganene, blant annet gjennom EU-byråer for energi, finans og jernbane. Mange føler at avstanden til beslutningstagerne er så stor at det ikke nytter å engasjere seg. Det mangler en bred, felles offentlighet for å diskutere EUs politikk, og debattene foregår stort sett blant det som er blitt kalt Brussel-boblen: EUs ansatte og politikere, diplomater, lobbyister og tenketanker. Dessuten er det færre som stemmer ved valg til EU-parlamentet enn i nasjonale valg. Dette er en alvorlig utfordring for demokratiet i Europa.

Et av de viktigste midlene for å påvirke EU-politikken er lobbyvirksomhet. Anslagene varierer, og mye av påvirkningsarbeidet skjer i det skjulte, men det er trolig så mye som 30 000 aktive lobbyister i Brussel. De fleste grasrotbevegelser har ikke råd til heltidsansatte lobbyister, viser undersøkelser fra LobbyFacts.eu. Det er de store bedriftene som betaler de fleste lobbyfirmaene. Dermed er det de pengesterke næringsinteressene som har best forutsetninger for å prege EUs politikk og regler.

### Hvem gjør hva i EU? En kort oversikt over institusjonene

#### Det europeiske råd (EUs toppmøter)

- Bestemmer politisk hovedkurs.
- Tar initiativ til traktatendringer.
- Består av stats- og regjeringssjefene i medlemslandene, samt EU-kommisjonens president

og Høyrepresentanten for utenrikssaker.

- Ledes av rådets egen president (EU-presidenten), og møtes i Brussel.

#### Ministerrådet

- Lovgivende makt i EU sammen med parlamentet.
- Høyeste beslutningsorgan mellom toppmøtene.
- Her møtes energiministrene for å diskutere energipolitikk, utenriksministrene for å diskutere utenrikspolitikk, osv.
- Fastsetter rammene for EU-budsjettet og andre vedtak som binder EUs medlemsland.
- Møtene ledes av EUs formannskap, som skifter hvert halvår mellom medlemslandene.

#### EU-parlamentet

- Eneste folkevalgte organ i EU.
- Kan ikke fremme lovforslag.
- Vedtar normalt lover sammen med Ministerrådet. Hvis parlamentet og rådet ikke blir enig, går saken videre til forliksbehandling (den alminnelige beslutningsprosedyren).
- Holder til både i Brussel og Strasbourg.

#### EU-kommisjonen

- Utøvende makt i EU (slik regjeringen er i Norge).
- EU-kommisjonen foreslår nye lover (direktiver og forordninger), og utarbeider budsjett og handlingsprogrammer.
- Passer på at medlemslandene setter EUs lover og vedtak ut i livet.
- Består av representanter fra medlemslandene. Utpekes av Det europeiske råd, og godkjennes av EU-parlamentet.
- Tilholdssted i Brussel.

#### **Hva er forskjellen på EØS og et EU-medlemskap?**

EU-tilhengerne hevder ofte at «EØS er EU-medlemskap uten stemmerett». Selv om Norge innfører mye regelverk fra EU gjennom EØS-avtalen, er den likevel mer avgrenset og noe ganske annet enn et medlemskap i EU. Utenfor EU kan Norge:

- Føre en selvstendig fiskeripolitikk og sikre bærekraftig forvaltning av bestandene gjennom direkte samarbeid med andre land.
- Føre vår egen landbrukspolitikk med matproduksjon basert på lokale ressurser over hele landet. Norge kan avvise nye GMO-er selv om de godkjennes i EU.
- Føre vår egen penge- og finanspolitikk tilpasset situasjonen i norsk økonomi, med mål om høy sysselsetting og økonomisk fordeling. Beholde den norske krona i stedet for euro.
- Føre vår egen utenriks- og sikkerhetspolitikk.
- Vi er ikke del av EUs tollunion og kan inngå handelsavtaler som stiller krav til miljø og menneskerettigheter.

#### **Mer informasjon:**

- EU-guiden, hefte fra Nei til EU, mai 2019, <https://neitileu.no/aktuelt/vett-nr-2-2019-eu-guiden>
- Det myke monstret Brussel, eller Umyndiggjøringen av Europa, bok av Hans Magnus Enzensberger, Valdisholm 2011.

## Konkurransetsetting og EUs indre marked

### Fakta- og argumentasjonsark nr. 7/22 fra SVs EU/EØS-utvalg

*Konkurransen er et grunnleggende trekk ved EUs indre marked, etablert på begynnelsen av 1990-tallet. I 1994 ble Norge knyttet til dette markedet gjennom EØS-avtalen. Formålet var økonomisk vekst og virkemiddelet økt konkurranse ved å fjerne nasjonale hindringer for handel med varer, tjenester, samt fri etableringsrett, fri flyt av kapital og av personer. Økt konkurranse fører til konkurser og at ansatte mister jobben. Regelverket for det indre markedet begrenser staters handlefrihet i å forhindre konkurs eller skape nye arbeidsplasser.*

### Forbud mot offentlig støtte

Regelverket i EØS begrenser staters handlefrihet. Begrensningen er nedfelt i EØS-avtalens artikkel 4 som forbyr enhver forskjellsbehandling på grunnlag av nasjonalitet innenfor avtalens virkeområde, med forbehold for særbestemmelser i avtalen. En følge av dette er at EØS-avtalen "forbyr som hovedregel offentlig støtte til næringslivet". Forbudet er ikke absolutt, men legger klare begrensninger på hva staten, fylker eller kommuner kan gi av støtte. Offentlig støtte må også godkjennes av EFTAs overvåkingsorgan, ESA. (Regjeringen 2010:8)

### Offentlige innkjøp

Hovedregelen om forbud mot offentlig støtte begrenser også bruk av offentlig innkjøp. Det offentlige kjøper varer og tjenester for mer enn 650 milliarder kroner per år og offentlige anskaffelser er av stor betydning for private bedrifter. Offentlige anskaffelser som overstiger EØS-terskelverdier (1) skal konkurransetsettes slik at bedrifter i alle EØS-land skal kunne delta i konkurransen på like vilkår. Det innebærer blant annet forbud mot at det "ekspisitt stilles krav om bruk av leverandører/materialer fra et utvalgt EØS-land". (Regjeringen 2018:57) Dermed begrenses offentlige myndigheters adgang til å tildele kontrakter for å bidra til arbeidsplasser lokalt. Samtidig gir den bedrifter i Norge mulighet til å levere til offentlig sektor i andre EØS-land. Et sentralt spørsmål har vært om offentlig innkjøp for eksempel av helse- sosialtjenester skal være forbeholdt ideelle organisasjoner. Tidligere var et slikt forbehold i tråd med EØS-avtalen "så lenge dette skjer på en åpen og ikke-diskriminerende måte". (NOU 2021:2, side 412). Det er nå uklart om denne praksisen kan fortsette etter at det nye innkjøpsdirektivet trådte i 2017. Regjeringen innførte i 2020 en forskriftsbestemmelse om kontrakter som reserveres for ideelle organisasjoner, men skriver også i en medfølgende pressemelding at forholdet til EØS er uavklart. (EØS-nytt 2021)

### Konkurransetsetting av offentlige oppgaver

Når det gjelder offentlige oppgaver som utdanning, vann- og kloakk, renovasjon o.l. "er hovedregelen at EU/EØS ikke setter noe krav om konkurransetsetting eller privatisering av slike sektorer". (NOU 2012:2, side 384) Kommunestyret bestemmer dermed om slike oppgaver, eksempelvis renovasjon, skal konkurransetsettes. Hvis et kommunestyre velger å konkurransetsette en oppgave så vil det kunne stilles krav om å følge EØS-regelverket. Tar private over oppgaven, kan det føre til svekket pensjonsordning og dårligere lønns- og arbeidsvilkår. Det kan også føre til at oppgaven ikke blir utført, noe som skjedde etter at selskapet Veireno tok over søppelhåndteringen i Oslo i 2016. Oslo kommune måtte ta over og utføre oppgaven i såkalt egenregi. På noen områder stiller EØS-avtalen krav til konkurransetsetting, eksempelvis på energiområdet, transport og post og telesektoren. Et fellestrekk ved konkurransetsetting på disse områdene var

å skille den såkalte “tjenesteproduksjonen” fra reguleringsoppgaver og/eller infrastruktur. Et annet at konkurranseutsettingen har skjedd gradvis. Tidligere hadde NSB ansvar for nesten alt på norsk jernbane, men i 1996 ble forvaltningsorganet Jernbaneverket og sikkerhetsmyndigheten Statens Jernbanetilsyn opprettet. NSB beholdt trafikkvirksomheten. Etter den tid er det foretatt ytterligere konkurranseutsetting og privatisering. Resultatet er at tidligere NSB, omdøpt til Vy, er en av flere leverandører av persontogtrafikk. I tillegg til andre operatører av gods- eller persontrafikk finnes nå statsforetaket BaneNOR, samt en rekke statseide aksjeselskaper med ansvar for ulike deler av virksomheten. Selv om endringer av jernbanen i Norge til dels har skjedd i forkant av krav om konkurranseutsetting gjennom EØS-avtalen, så viser de hvor sentralt konkurranseutsetting er i EØS. Innlemming av EUs fjerde jernbanepakke i EØS-avtalen rett etter stortingsvalget i 2021 markerer den foreløpige avslutningen på denne prosessen. Jernbane er dermed blitt ett av områdene der konkurranseutsetting i praksis er obligatorisk, i motsetning til områder der egenregi er et reelt alternativ. EØS-terskelverdiene gjelder blant annet statlige vare- og tjenestekontrakter som overstiger 1,4 millioner kroner. For andre oppdragsgivere, deriblant kommunene, er terskelverdien 2, 2 millioner. EØS-terskelverdien for bygge- og anleggskontrakter er 56 millioner kroner. <https://www.regjeringen.no/contentassets/a53c294dee96461e80fdecacda97f0da/oversikt-nye-eos-terskelverdier-oppdateret.pdf>

### Sosial dumping

Etter etablering av EUs indre marked har konkurranseutsetting ført til dårlige lønns- og arbeidsvilkår for mange arbeidstakere. Det har også ført til at utenlandske arbeidstakere har vesentlig dårligere lønns- og arbeidsvilkår enn innenlandske. Sosial dumping knyttes ofte til arbeidslivskriminalitet, men kan også omfatte arbeidsforhold som ikke bryter lov- eller regelverk. Sosial dumping opptrer ofte i sektorer der organisasjonsgraden er lav. Økt bruk av underleverandører og bemanningsforetak har gjort fagorganisering og etablering av tariffavtaler vanskeligere, ikke minst i byggebransjen. Et tiltak mot sosial dumping er allmenngjøring, det vil si å gjøre en tariffavtale helt eller delvis gjeldende for alle arbeidstakere i en bransje. EØS-avtalen er ikke til hinder for at allmenngjøring skal omfatte arbeidstakere ansatt i Norge. Når det gjelder ansatte i utenlandske virksomheter som kommer til Norge for å jobbe, utstasjonerte arbeidstakere, er det “kun minstelønnssetninger og en hard kjerne av andre grunnvilkår” som kan allmenngjøres. (NOU 2012:2, side 463). Lavere lønn og dårligere arbeidsvilkår i en del EØS-land vil være et konkurransefortrinn, noe som kan få følger for lønns- og arbeidsvilkår i Norge.

### Referanser

EU/EØS-nytt (2021): Mer veiledning om sosialt ansvar i offentlige anskaffelser, Stortinget 10.02.21  
NOU 2012:2: Utenfor og innenfor — Norges avtaler med EU  
Regjeringen (2010): EØS-avtalen regler om offentlig støtte- Veileder  
Regjeringen (2018): Veileder til reglene om offentlige anskaffelser



## Norge, EU og klimapolitikk

### Fakta- og argumentasjonsark nr. 8/22 fra SVs EU/EØS-utvalg

*EU har relativt ambisiøse mål for klimakutt, og noen EU-land har kommet langt i klimaomstilling, mens andre henger langt etter. EUs klimapolitikk bærer preg av svak gjennomføringsevne, og EU er ikke i rute for å nå 2030-målet. Mer enn effektiv klimapolitikk, har mye av utslippskuttene siden 1990-tallet vært en konsekvens av avindustrialisering, redusert lønnsomhet knyttet til utvinning av kull, import av biobrensel og svak økonomisk vekst. Mange av de øst-europeiske landene hadde redusert sine utslipp før de ble EU-medlemmer i 2004, på grunn av svekket økonomi etter murens fall.*

Norge og EU har ganske like målsetninger om å kutte klimautslippene: for Norge minst 55 prosent og for EU minst 57 prosent, begge innen 2030 (med 1990 som utgangspunkt). Ifølge Clima Action Tracker, som vurderer om land og regioner har gode nok tiltak for å nå internasjonale klimamål, er Norge nærmere riktig kurs enn EU. Norge er vurdert til «nesten tilstrekkelig», mens EU er «utilstrekkelig» (<https://climateactiontracker.org>, 20.12.22).

#### To energisystemer som belaster naturen

EU har havnet i en situasjon med to parallelle energisystemer: et fornybart ustabilisert energisystem og et fossilt regulerbart støttesystem. Dette medfører store naturødeleggelser siden man både viderefører utvinning av kull, gass og olje, samt utvider med ny arealkrevende energiproduksjon. De fornybare teknologiene krever mye metaller og mineraler, og fører også til en konfliktfylt utvinning av ressurser utenfor Europa, for import til EU. Verden står overfor både en naturmangfoldkrise og en klimakrise. Klimapolitikken må ikke sette disse krisene opp mot hverandre.

#### Europeiske miljøorganisasjoner er kritiske til EUs klimapolitikk

Europeiske miljøorganisasjoner har kommet med omfattende kritikk av EUs klimaplan European Green Deal. Et hovedpunkt i kritikken er at EU-kommisjonen gir etter for påvirkning fra industriens lobbyorganisasjoner, dette gjelder spesielt gassindustrien, men også industrilandbruk, bioteknologi og kjemisk industri som har sterke lobbyorganisasjoner. Miljøorganisasjoner har også sine lobbygrupper, men deres tilgang til EU-kommisjonen er mye mindre enn industriens pengesterke lobbygrupper. EUs vedtak om å anse naturgass og atomkraft som bærekraftige investeringer har blitt kraftig kritisert av miljøorganisasjonene.

EU varslet i desember at kvotesystemet vil bli styrket og at det skal innføres klimatoll på varer fra land utenfor EU. Miljøorganisasjonen WWF mener «avtalen ikke gjenspeiler tiltakene som må til for å holde den globale temperaturstigningen under 1,5 grader, som er et mål i Parisavtalen», og sier at det EU gjør er «for lite og for sent» (Altinget.no, 19.12.22).

#### Kvotehandling kan utsette klimakutt

EUs hovedtiltak i klimapolitikken er kvotesystemet, der industribedrifter, flyselskap og energiprodusenter kjøper og selger rettigheter til å slippe ut klimagassen CO<sub>2</sub> i EU/EØS. Kvotesystemet legger opp til at kuttene først og fremst skal tas der det er såkalt kostnadseffektivt. I praksis betyr det at en svært liten del av klimakuttene skal tas i Norge



fram mot 2030. Hvis vi i stedet hadde forpliktet oss til innenlandske klimakutt, i stedet for å følge EU-systemet, ville klimaomstillingen av det norske samfunnet gå raskere for å nå målene her hjemme.

### **Kan føre en bedre politikk utenfor EU**

Gjennom å stå utenfor EU kan Norge føre en bedre politikk på mange områder som er viktig for klima:

- Egen jordbrukspolitikk
- Egen fiskeriforvaltning
- Egen pengepolitikk
- Fri stemme i internasjonale klimaforhandlinger

Store deler av norsk jordbruk ville ikke kunne konkurrere i et åpent europeisk marked. Et EU-medlemskap ville bety mindre landbruk i Norge og mer import av matvarer, med høyere klimagassutslipp på grunn av produksjonsmåten og økt transport. EUs felles fiskeripolitikk er preget av overfiske. Å la EU regulere fisket i det som i dag er norsk hav ville truet bærekraften i næringen. Fiskeriforvaltningen har enorme konsekvenser for økosystemer i havet og tilgangen på fornybare, klimavennlige ressurser i framtiden.

### **Kroner for klima**

EU har unionsvalutaen euro og en felles pengepolitikk. Når Norge raskt skal redusere oljeproduksjonen, er det en fordel med en egen valuta. Med en svekket kronkurs vil norske varer få en fordel i butikkene fordi importerte varer blir dyrere. Norske varer blir samtidig billigere i utlandet, og bedriftene kan utvikle ny grønn eksportrettet virksomhet.

### **Globalt miljøsamarbeid**

Norge er en aktiv deltager i det globale miljøsamarbeidet. Omtrent 100 internasjonale miljøavtaler er forhandlet fram i regi av FN, deriblant Parisavtalen om klimagasser (2015). Norge har bidratt i klimaforhandlingene for å bevare regnskog og utvikle regler for det internasjonale kvotemarkedet. Som EU-medlem ville Norge få stemmerett i EUs organer, men vi ville miste en selvstendig stemme i alle andre internasjonale fora som er viktig for klima og miljø. Mens Sverige, Danmark og Finland «sitter på gangen» fordi EU forhandler på vegne av medlemslandene, kan Norge spille en aktiv rolle som selvstendig part.

### **Mer informasjon:**

- EUs grønne giv: Status etter sommeren 2022 og mulige implikasjoner for Norge, rapport fra Cicero og Platon, september 2022, <https://cicero.oslo.no/no/artikler/ny-rapport-eus-gronne-giv-status-etter-sommeren-2022-og-mulige-implikasjoner-for-norge>

- Visjon, strategi og argumenter om EU og klimapolitikk, notat fra Nei til EU, august 2022, <https://neitileu.no/aktuelt/nei-til-eus-visjon-strategi-og-argumenter-om-eu-og-klimapolitikk>